

*Волохов О. С.,
кандидат юридичних наук, спеціаліст I категорії
Рахункової палати України*

ПРОЗОРИСТЬ БЮДЖЕТУ ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Анотація. Досліджуються особливості забезпечення прозорості бюджетної політики України. Виявлено ряд недоліків у чинному законодавстві, які перешкоджають відкритості бюджетного процесу. Пропонуються напрями підвищення прозорості бюджетної політики України.

Ключові слова: Індекс відкритості бюджету, бюджетна політика України, прозорість державних фінансів.

Постановка проблеми. Такі загальносвітові тенденції, як боротьба із корупцією, децентралізація державної влади та зростання впливу міжнародних фінансових установ посилили увагу міжнародного співтовариства до питань відкритості та прозорості бюджету. Вже з середини 1990-х років міжнародні установи разом із громадськими організаціями об'єднали свої зусилля для збору та аналізу практики, визначення засобів забезпечення прозорості та підзвітності бюджетної політики. Як наслідок, отримання громадськістю своєчасної, достовірної та повної інформації стосовно бюджету стало ознакою не лише відкритого уряду, який користується довірою громадян, але й показником загального демократичного розвитку держави [1, с. 8-9]. Крім того, прозорість бюджетної політики стало важливим досягненням країн ЄС, які зазвичай надають своїм громадянам достатню кількість інформації стосовно надходжень до бюджету та використання державних коштів.

Одним із основних принципів бюджетної системи України, як визначено у ст. 7 Бюджетного кодексу України, є принцип публічності та прозорості, котрий зокрема полягає в інформуванні громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролі за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів. Дотримання цього принципу на практиці є запорукою надійності бюджету, оскільки це забезпечує довіру громадськості до державної бюджетної політики, сприяє збільшенню надходжень до бюджетів різних рівнів, а також посилює ефективність державного та громадського контролю над державними фінансами. Такі американські вчені, як П. Гомез та Дж. Фрідмен, навіть вказують на зв'язок відкритості державних фінансів із загальною макроекономічною стабільністю, що вкрай слушно, адже підзвітна бюджетна політика може забезпечити державу від можливих ризиків та прорахунків власної системи державних органів.

Втім попри наявність у вітчизняному законодавстві принципів публічності та прозорості, активну міжнародну діяльність та наміри стати повноцінним членом ЄС, Україна наразі втрачає власні позиції у міжнародному рейтингу за Індексом відкритості бюджету¹. Так, у 2012 р. Україна посіла 35-те місце серед 100 країн, що у порівнянні із 2010 р. (19-те місце з 94-х) є помітним падінням у рейтингу (сам показник Індeksu відкритості бюджету України знизився у 2012 р. до 54 порівняно із 62 у 2010 р.). Більш того, доступ до окремих документів з питань бюджету лишається для широкої громадськості фактично закритим, оскільки такі документи, попри їх суспільну важливість, призначені лише для службового користування. Керуючись цим, можна стверджувати, що дослідження проблем прозорості та відкритості бюджетного процесу, особливостей доступу громадськості до повної фінансової інформації держави є вкрай актуальним та своєчасним. Питаннями доступу до публічної інформації щодо бюджету, а також специфіці громадського контролю у бюджетній сфері були присвячені праці таких вчених, як Т. Бугай, П. Гомез, А. Дем'янюк, М. Ливдар, А. Лучка, В. Швець, Н. Шевчук та інші. Однак окремі проблеми щодо забезпечення відкритості та прозорості українського бюджету лишаються у правовій науці недослідженими.

Так, слід визначити особливості забезпечення населення інформацією щодо бюджетного процесу, виявити напрями збільшення його прозорості для подальшого демократичного розвитку держави, підняття рейтингу України за Індексом відкритості бюджету, дотримання Україною європейських стандартів і практики у питаннях публічності бюджетної системи. Власне, усе вищевикладене й окреслює актуальність та мету проведеного автором дослідження.

Виклад основного матеріалу. Відкритість бюджету є обов'язковою або навіть ключовою умовою функціонування демократичного суспільства. Прозорість бюджету дозволяє громадськості, а в особливості її соціально активній частині, яка представляє інтереси різних верств населення, скласти уявлення про складність та альтернативи прийняття різних бюджетних рішень, надає можливість впливати на органи виконавчої влади, активно захищаючи свої громадянські права. Як слушно зазначив А. В. Демянюк, бюджетна прозорість дає громадянам змогу відчувати себе повноправними споживачами

¹Індекс відкритості бюджету розробляється Міжнародним бюджетним партнерством починаючи з 1997 р. Індекс визначає чи надає уряд доступ громадськості до восьми основних бюджетних документів і чи є ці документи зрозумілими, своєчасними та власне корисними для громадян. До цих документів відносяться: бюджетні запити, проекти показників до проекту бюджету, затверджений бюджет, бюджет для громадян, квартальні звіти про виконання бюджету, піврічний звіт, річний звіт і звіт про аудит бюджетних коштів. Під час визначення Індeksu використовують визнані на міжнародному рівні критерії оцінки прозорості бюджету напрацьовані Міжнародним валютним фондом, Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Міжнародною організацією вищих органів фінансового контролю (INTOSAI) тощо. Крім того, для об'єктивного розрахунку та чіткого встановлення рейтингу прозорості бюджету для кожної країни використовують бали, встановлені відповідно до результатів опитування, яке проводиться незалежними дослідними центрами у кожній країні. Зокрема враховуються відповіді на 95 із 125 запитань Індeksu, при чому 30 запитань – допоміжні. Сумарні бали становлять єдиний, незалежний і порівнювальний показник прозорості бюджету, який власне і є Індексом.

максимального рівня суспільних благ в обмін за сплачені податкові платежі [2, с. 30]. Іншими словами, в умовах доступності та прозорості фінансової інформації громадськість здатна самостійно контролювати ефективність виконання функцій державою, а тому такий контроль є засобом впливу громадян на власну державу, дозволяє їм на практиці здійснювати народне волевиявлення, яке і є вираженням демократії. Не слід забувати, що Конституція України визнає народ носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні.

Прозорість бюджетного процесу окремо згадується у авторитетних міжнародних документах, хоча саме визначення «прозорості бюджету», як і його ознаки в них прямо не наводяться [3, с. 12]. Так, у преамбулі Європейської хартії місцевого самоврядування² 1985 року передбачено, що право громадян на участь в управлінні державними справами є одним із демократичних принципів, які поділяються усіма державами-членами Ради Європи. У прийнятій у 1997 р. на міжнародній конференції по боротьбі з корупцією Лімської декларації прямо наголошено, що діяльність органів як центральної, так і місцевої влади повинна бути прозорою та підзвітною, а доступ громадян до інформації про неї – максимально широким. Підвищення відкритості такої інформації, як вказано у Декларації, є одним із першочергових чинників, які сприяють залученню населення до вирішення найважливіших суспільних справ. Про необхідність запровадження практики публічних слухань і забезпечення прозорості бюджетного процесу наголошується також у Ризькій декларації, яка була підписана у 1999 р. такими країнами, як Естонія, Латвія, Литва, Росія та Україна. Вітчизняний дослідник А. Лучка крім іншого наголошує, що «значну увагу питанню прозорості в бюджетно-податковій сфері приділяє Міжнародний валютний фонд... шляхом надання відповідних рекомендацій країнам» [4, с. 40].

Згідно із Кодексом належної практики МВФ щодо забезпечення прозорості у бюджетно-податковій сфері 2007 р. відкритість бюджетного процесу передбачає наступне: проекти бюджету повинні надаватися законодавчим органам у встановлені терміни; річний бюджет має бути реалістичним та опрацьованим у рамках здійснюваної середньострокової макроекономічної і фіскальної політики; цілі фіскальної політики і фіскальні правила мають бути чітко зафіксовані та оприлюднені; бюджетна документація має містити оцінку фіскальної стійкості; повинні бути впроваджені механізми координації та управління бюджетною і позабюджетною діяльністю в рамках єдиної фіскальної політики.

У цьому ж Кодексі практики МВФ зафіксовано, що публічна інформація повинна містити дані про бюджетну і позабюджетну діяльність центрального уряду, стан бюджету регіональних і місцевих органів державного управління та фінанси державних корпорацій. Інформація стосовно центрального уряду має включати детальні дані про його борг, фінансові та нефінансові активи.

Попри актуальність та змістовність сам Кодекс, як і власне вся практика Міжнародного валютного фонду, носить суто рекомендаційний та необов'язковий характер; його прийняття пояснюється прагненням фінансової організації контролювати використання державами позик від МВФ. Як стверджує західний дослідник А. Кітцумі, МВФ притримується стійкої позиції відповідно до якої прозорість бюджету змушує уряд діяти більш зважено під час реалізації власної бюджетної політики, що й сприяє загальній макроекономічній стабільності [5].

Натомість зухвале нехтування рекомендаціями МВФ у кінцевому випадку може призвести до повної зупинки кредитування окремої держави Організацією, адже остання реалізує певну «політичну наднаціональність» приймаючи власні рішення. Отже, забезпечення прозорості бюджетного процесу можна вважати міжнародним зобов'язанням України, котре однак має суто формальний зміст, якщо у чинному законодавстві не буде чітко визначено механізм гарантування права громадян на отримання інформації стосовно бюджетного процесу.

Слід відмітити, що навіть попри падіння у міжнародному рейтингу прозорості бюджету українська громадськість вже має доступ до певного обсягу інформації з питань бюджету. Так, суспільство має доступ до повного комплексу документації стосовно річного бюджету на офіційному веб-сайті Верховної Ради України www.rada.gov.ua; також у ст. 28 Бюджетного кодексу України передбачена доступність інформації про бюджет, зокрема, Міністерство фінансів публікує щомісячні і кварталні звіти про виконання бюджету упродовж року на своєму веб-сайті www.minfin.gov.ua; річний огляд результатів аудиту розміщується на веб-сайті Рахункової палати³ www.ac-rada.gov.ua, а детальні результати аудиту подаються до Верховної Ради; більш того відповідно до ст. 10 Закону України «Про здійснення державних закупівель» інформація про результати держзакупівель публікується у «Віснику державних закупівель» та розміщуються на веб-сайті www.tender.me.gov.ua.

Крім того, 9 травня 2011 р. набрав чинності Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939 (далі – Закон 2939), метою якого є забезпечення прозорості та відкритості суб'єктів владних повноважень і створенні механізмів реалізації права кожного на доступ до публічної інформації. Відповідно до ч. 5 ст. 6 Закону 2939 встановлено, що не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвищ, імен, по батькові фізичних осіб та найменувань юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно. Тобто Законом 2939 чітко визначено обов'язок розпорядників інформації щодо використання бюджетних коштів надавати та оприлюднювати інформацію розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комуналь-

²Була ратифікована Україною 15 липня 1997 року.

³Рахункова палата є державним органом фінансового контролю із особливим статусом, який об'єктивно є поза системою державного урядового фінансового контролю. Рахункова палата здійснює контроль на засадах законності, плановості, об'єктивності, незалежності та гласності. Враховуючи останнє, слід наголосити на важливій ролі Рахункової палати у забезпеченні прозорості держбюджету.

ним майном. Ст. 14 Закону 2939 передбачено обов'язок розпорядника інформації надавати достовірну, точну та повну інформацію. Однак законодавством не визначено чи повинна така інформація бути зрозумілою для пересічного громадянина. Адже формальна та двозначна відповідь на інформаційний запит або інформаційне повідомлення зрозуміле лише для фахівців бюджетної сфери може позбавити громадськість відповідної мотивації щодо участі у бюджетному процесі, обмежить прозорість бюджетного процесу в цілому [6, с. 84].

Необхідно також відзначити, що важливим зрушенням у плані прозорості бюджету стало прийняття у 2010 році нової редакції Закону України «Про здійснення державних закупівель» (текст якого було узгоджено та визнано прийнятним як Європейським Союзом, так і Світовим банком) після чого почала знову публікуватися інформація про укладення договорів за результатами державних закупівель. Це одразу засвідчив Індекс відкритості бюджету, адже результати України за період 2008-2010 років за Індексом зросли із 55 до 62 балів за цілою низкою ключових показників.

Втім, зважаючи на наступні систематичні обмеження сфери дії Закону та розширення можливостей для проведення закупівель у неконкурентний спосіб⁴ (закупівля в одного учасника), громадськість втратила доступ до інформації щодо використання значних за обсягами державних коштів. Так, аналіз контрольно-аналітичних заходів, проведених Рахунковою палатою, показав, що у 2012 році, як і в попередні роки (2009-2010), у сфері державних закупівель мало місце непрозоре та поза конкурентним полем використання значних обсягів державних коштів. При цьому виявлені порушення під час використання бюджетних коштів носять системний характер, повторюються з року в рік, що у свою чергу вказує на відсутність належного контролю з боку компетентних державних органів та на безвідповідальність і повне ігнорування державних інтересів з боку замовників.

Наприклад, лише у 2012 році Рахунковою палатою виявлено, що величезний сегмент економіки, пов'язаний з підготовкою та проведенням чемпіонату Євро-2012 з футболу в Україні, був законодавчо вилучений із прозорого, конкурентного середовища, що призвело до безконтрольного використання держкоштів. Процедури визначення вартості виконаних робіт, цін на товари і послуги в рамках підготовки до Євро – 2012, вибору учасників закупівель і виконання зобов'язань за договорами були не прозорими. Уся ця та інша інформація детально відображена в офіційних документах Рахункової палати, що розглядаються та затверджуються її Колегією, а саме звітах, постановках та висновках.

Відповідно до ст. 40 Закону України «Про Рахункову палату», Рахункова палата регулярно публікує інформацію про свою діяльність у засобах масової інформації. Втім попри наявну суспільну важливість зокрема Звітів Рахункової палати, які крім іншого вказують на існуючі

чі недоліки у сфері державних закупівель, інформують населення про неефективне використання державних коштів та незадовільну діяльність державних органів, ці офіційні документи не публікуються та не поширюються серед широкого кола громадян, а лише направляються компетентним державним органам для відповідного реагування. Втім щорічний звіт про роботу Рахункової палати перед Верховною Радою України підлягає обов'язковому опублікуванню, хоча останній містить лише загальну інформацію, і не здатен надати населенню оперативну інформацію.

Водночас серед громадськості постійно зростає інтерес до будь-якої інформації, що стосується здійснення державних закупівель органами виконавчої влади, підприємствами, установами, організаціями, а зокрема інформації про результати здійснення таких закупівель, обсягів витрачених коштів. Про це, зокрема, свідчать проведені журналістські розслідування щодо держзакупівель, значна кількість депутатських запитів, громадських звернень, що надходять до Рахункової палати, із проханнями надати звіти про результати аналізу стану державних закупівель. Зважаючи на той факт, що загальний рівень довіри громадськості до прозорості та дотримання законності під час проведення процедур державних закупівель є вкрай низьким, детальна інформація із спеціальними роз'ясненнями щодо стану державних закупівель та виявлених контролюючими органами порушень бюджетного законодавства повинна надаватися на розгляд громадськості, розміщуватися на офіційних веб-сайтах, що б одразу позначилося на Індексі відкритості бюджету.

Взагалі, особливо цінною для громадськості, а здебільшого для її участі в управлінні державними фінансами, є інформація про ефективність використання коштів державного бюджету призначених для забезпечення соціальних потреб населення, включаючи державні замовлення на освітянські послуги, друк навчальної літератури, закупівлю ліків тощо. Відповідно інформація щодо збільшення або зменшення витрат бюджетних коштів на такі соціальні потреби, різниця між такими витратами за певний період має розміщуватися у вільному доступі, бути доступною та зрозумілою. Окрема увага суспільства зосереджується на діяльності Міністерства охорони здоров'я України. З метою забезпечення прозорості у роботі даного державного органу необхідно поширити серед населення результати проведеного Рахунковою палатою аудиту використання коштів Державного бюджету України, особливо на виконання Міністерством заходів з лікування та профілактики захворювань на туберкульоз, інші небезпечні інфекційні хвороби. Враховуючи кількість та важливість різних міждержавних програм, які передбачають фінансову допомогу Україні у боротьбі із відповідними захворюваннями, інформація щодо використання таких коштів, зважаючи на значний інтерес міжнародного співтовариства до неї, свідчитиме про контроль держави над використанням коштів міжнародних установ, що у кінцевому випадку відобразиться на позитивному іміджі держави.

Ще нещодавно у центрі журналістської уваги були питання ефективності використання коштів Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування

⁴Зменшення питомої ваги закупівель замовниками за конкурентними процедурами (відкриті торги, двоступеневі торги, запит цінних пропозицій та попередня кваліфікація учасників) на протязі 2012 р., крім іншого, стало наслідком виключення із Закону України «Про здійснення державних закупівель» норми щодо впливу державного регулятора – Мінекономрозвитку на процес вибору замовником процедури закупівлі у одного учасника, що зменшує конкуренцію серед учасників та послаблює прозорість витрачання коштів під час державних закупівель.

України на випадок безробіття виділених для працевлаштування безробітних шляхом надання дотації роботодавцям. Враховуючи важливість бюджетної політики у сфері працевлаштування, збільшення кількості цільових програм щодо створення нових робочих місць, громадяни повинні одержувати та контролювати інформацію щодо використання державних коштів, які виділяються для працевлаштування безробітних, а діяльність Фонду має бути максимально прозорою. Втім слід посилювати контроль не лише щодо прозорості використання коштів Фондом, але й щодо усіх надходжень до Фонду, діяльність якого має бути запорукою високого рівня зайнятості серед населення.

У цьому плані слід наголосити, що забезпечення прозорості та відкритості бюджету неможливе без розширення повноважень Рахункової палати у сфері контролю над використання коштів місцевими бюджетами, діяльністю державних підприємств та використання коштів державного бюджету останніми. Окремим питанням, яке після внесення змін до ст. 98 Конституції вже частково вирішено, є надання Рахунковій палаті повноважень щодо контролю над надходженнями до бюджету⁵. Розширення компетенції Рахункової палати в частині надання їй повноважень щодо здійснення контролю за надходженнями до Державного бюджету України дасть можливість забезпечити дієвий контроль за виконанням Державного бюджету України в повному обсязі, посилить роль Рахункової палати як незалежного органу фінансового контролю в Україні і сприятиме подальшому удосконаленню нормативно-правового регулювання її діяльності відповідно до міжнародних стандартів аудиту державних фінансів.

З точки зору прозорості бюджетної політики, покладання на Рахункову палату як на незалежний орган повноважень з контролю за виконанням Державного бюджету України (як у частині видатків, так і надходжень) в перспективі забезпечить право всього суспільства на отримання повної, прозорої та об'єктивної інформації про стан державних фінансів.

Для підняття рейтингу України за Індексом відкритості бюджету слід обов'язково публікувати інформацію про реагування відповідальних органів виконавчої влади на рекомендації та пропозиції внесені Рахунковою палатою, а також Державною фінансовою інспекцією які були включені до звітів про аудит, ревізію. Це, крім іншого, надасть громадськості можливість контролювати ефективність діяльності органів виконавчої влади щодо ліквідації виявлених порушень бюджетного законодавства, свідчитиме про бажання чи зухвале небажання окремих державних органів ліквідувати такі порушення.

Слід наголосити, що з метою виконання підпункту 1 пункту 6 Плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2013 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.02.2013 № 73-р Кабінетом Міністрів України 01.08.2013 прийнято розпорядження «Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами». Власне Розділ XI проекту Стратегії має назву «Поліпшення доступу громадськості до інформації з питань бюджету», запланованими заходами якого є: належне організаційне забезпечення діяльності Громадської ради при Мініфіні; сприяння проведенню громадської експертизи законодавчих і нормативних актів з питань бюджету; систематичне проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної фінансової і бюджетної політики; забезпечення доступу громадськості до щорічного антикорупційного звіту Мініюсту; налагодження функціонування інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет», як складової частини Інформаційної системи фінансового менеджменту (ІСФМ) та забезпечення доступу громадськості до зазначеної системи використовуючи офіційний веб-сайт Міністерства Фінансів.

Прийняття цієї Стратегії, яка крозрорблена для імплементації положень Угоди про асоціацію України та ЄС, крім іншого сприятиме підвищенню рейтингу України за Індексом відкритості бюджету Міжнародного бюджетного партнерства, особливо щодо показника участі громадськості в бюджетному процесі, забезпечить доступ громадськості до інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет», що у кінцевому результаті підвищить рівень транспарентності видатків бюджету, посилить інституційну взаємодію органів державної влади у процесі забезпечення доступу громадськості до інформації з питань бюджету.

Висновки. Тож забезпечити прозорість бюджетної політики, а разом із тим посилити громадський та державний контроль у бюджетній сфері можна шляхом внесення послідовних змін до Закону України «Про доступ до публічної інформації», Закону «Про Рахункову палату», Закону «Про державні закупівлі» а також шляхом прийняття та виконання Стратегії розвитку системи управління державними фінансами. Натомість питання черговості та технічної складності вдосконалення законодавства у даному випадку не є ключовими, адже законодавцю в першу чергу бракує політичної волі для забезпечення прозорості бюджетної політики, що й відображається на розвитку демократії в Україні, місці та авторитеті нашої держави на міжнародній арені.

⁵Діяльність Рахункової палати не була повноцінною та такою яка відображала повну ситуацію у бюджетній сфері без контролю надходжень до бюджету. Більше того, функцію контролю над надходженнями до бюджету Рахункова палата мала, але після повернення у 2011 році до першої редакції Конституції, цю функцію відповідний орган конституційної юрисдикції втратив. Тому, з метою розбудови системи державного фінансового контролю Президент України 18.01.2013 вніс до Верховної Ради України законопроект про внесення змін до ст. 98 Конституції України, метою якого є розширення компетенції Рахункової палати в частині надання їй повноважень щодо здійснення контролю за надходженнями до Державного бюджету України. Після схвалення відповідних змін до Основного закону Конституційним Судом, вже 19.09.2013 Верховна Рада України прийняла зазначений законопроект, підтримавши 380 голосами ініціативу Президента та надала Рахунковій палаті відповідні повноваження. Слід зазначити, що повний фінансовий контроль над бюджетним процесом, у тому числі і у сфері надходжень до бюджету є нормальною практикою абсолютної більшості європейських країн. Відповідний контроль над надходженнями є також і у Рахункової палати Російської Федерації, найближчого сусіда України. Діяльність Рахункової палати не була повноцінною та такою яка відображала повну ситуацію у бюджетній сфері без контролю надходжень до бюджету. Більше того, функцію контролю над надходженнями до бюджету Рахункова палата мала, але після повернення у 2011 році до першої редакції Конституції, цю функцію відповідний орган конституційної юрисдикції втратив. Тому, з метою розбудови системи державного фінансового контролю Президент України 18.01.2013 вніс до Верховної Ради України законопроект про внесення змін до ст. 98 Конституції України, метою якого є розширення компетенції Рахункової палати в частині надання їй повноважень щодо здійснення контролю за надходженнями до Державного бюджету України. Після схвалення відповідних змін до Основного закону Конституційним Судом, вже 19.09.2013 Верховна Рада України прийняла зазначений законопроект, підтримавши 380 голосами ініціативу Президента та надала Рахунковій палаті відповідні повноваження. Слід зазначити, що повний фінансовий контроль над бюджетним процесом, у тому числі і у сфері надходжень до бюджету є нормальною практикою абсолютної більшості європейських країн. Відповідний контроль над надходженнями є також і у Рахункової палати Російської Федерації, найближчого сусіда України.

Література:

1. Gomez P. Opening Budgets to Public Understanding and Debate: Results from 36 Countries / P. Gomez, J. Friedman, Is. Shapiro // OECD Journal on Budgeting. – 2005. – № 1 (Vol. 5). – P. 7-36.
2. Дем'янюк А. В. Проблеми та перспективи забезпечення прозорості бюджетного процесу на субнаціональному рівні / А. В. Дем'янюк // Наука й економіка. – 2012. – № 1. – С. 30-37.
3. Murillo M. J. Open (Government) Data for Economical and Institutional Transparency: Presentation of Discussion Member, presented at the «Government Interest Group» (April 5, 2013). – London, 2013. – 19 p.
4. Лучка А. Забезпечення прозорості та відкритості бюджетів місцевого самоврядування як засіб поглиблення демократизації суспільного життя / А. Лучка // Вісник ТНЕУ. – 2007. – № 2. – С. 37-45.
5. Kitunzi A. Fiscal Transparency for Good Governance / A. Kitunzi // Auditing SA [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.saiga.co.ua/pub-auditingsa-summer2003/04.
6. Shakabatur J. Transperency With(out) Accountability: Open Government in the United States / J. Shakabatur // Yale Law & Policy Review. – 2012. – Vol. 31. – P. 79-140.

Волохов А. С. Прозрачность бюджета как залог развития демократии в Украине

Аннотация. Исследуются особенности обеспечения прозрачности бюджетной политики Украины. Определен ряд недостатков в действующем законодательстве Украины, которые препятствуют открытости бюджетного процесса. Предлагаются направления повышения прозрачности бюджетной политики Украины.

Ключевые слова: Индекс открытости бюджета, бюджетная политика Украины, прозрачность государственных финансов.

Volokhov O. Budget Transparency as the Guaranty of Democratic Development of Ukraine

Summary. Some aspects of budget policy transparency provision in Ukraine are investigated. Several defects in current legislation of Ukraine influencing the budget transparency are found. The ways to improve the budget transparency in Ukraine are proposed.

Key words: Open Budget Index, budget policy of Ukraine, the Transparency of public finance.